

Analysis of economic development of Ukraine regions based on taxonomy method. *Management Science Letters*, 10(3), 515-522. doi: [10.5267/j.msl.2019.9.029](https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.9.029)

5. Kinash, I., Andrusiv, U., Golovnia, O & Popadynets, I. (2019). Aspects of the formation and development of innovation infrastructure in Ukraine. *Management Science Letters*, 9(13), 2403-2414.

УДК:339.332

ПРОЯВИ ЕКСКЛЮЗИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ТОВАРНИХ РИНКІВ

Попадинець Н. М.

*ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України»*

e-mail: popadynets.n@gmail.com

тел. 096-945-90-98

Ефективність функціонування регіональних товарних ринків сьогодні є детермінантою формування ендогенно орієнтованої моделі розвитку України. Витіснення продукції вітчизняного виробництва на внутрішньому ринку та зниження її конкурентоспроможності на світових ринках не сприяють процесам довгострокового економічного зростання. Наслідки надмірної екзогенізації регіональних товарних ринків спонукають переглянути пріоритети їх формування у розрізі розвитку торгівлі та окремих сфер виробництва для реалізації політики імпортозаміщення та нарощення рівня споживання вітчизняної продукції шляхом підвищення її якості та конкурентоспроможності, що дозволить покращити кон'юнктуру внутрішнього споживчого ринку.

Налагодження процесу розвитку торгівлі на регіональних ринках під впливом низки зовнішніх чинників в умовах євроінтеграційних прагнень держави є доволі складними. В економіці, як і будь-якій іншій науці, для врегулювання процесів розвитку прийнято використовувати відповідні механізми – як інструменти для вирішення практичних проблем. Не є винятком торгівля на внутрішньому ринку [1].

За 2019 рік сфера торгівлі показує зростання індексу фізичного обсягу обігу роздрібною торгівлі, який в Україні щодо 2018 року становив 110,5%. Серед регіонів найбільше зростання обігу роздрібною торгівлі у 2019 році, порівняно з 2018 роком, спостерігалось в Київській (на 20,0%), Вінницькій (на 18,6%), Тернопільській (на 17,5%) і Луганській (на 16,0%) областях (рис. 1).

Однак, попри позитивні тенденції розвитку роздрібною торгівлі в регіонах, сьогодні проявляється низка ексклюзивних чинників, які перешкоджають сталому розвитку внутрішньої торгівлі.

Зокрема, спостерігається високий рівень тіньового обігу (за методом «витрати населення – роздрібний товарообіг» рівень тіньової економіки до офіційного показника ВВП становить 46%) [3].

Вагомою є проблема нерівномірного розміщення торговельних об'єктів у різних регіонах, що призводить до недобросовісної конкуренції. Тобто закриття діючих і відкриття нових торговельних об'єктів відбувається стихійно, без урахування планування населених пунктів, норм забезпечення торговельною площею та чисельності населення на тій чи іншій території. Політика зменшення кількості об'єктів роздрібною торговельною мережі в сільській місцевості, особливо у віддалених населених пунктах, призводить до завищення цін на товари і невідповідності ринковим цінам.

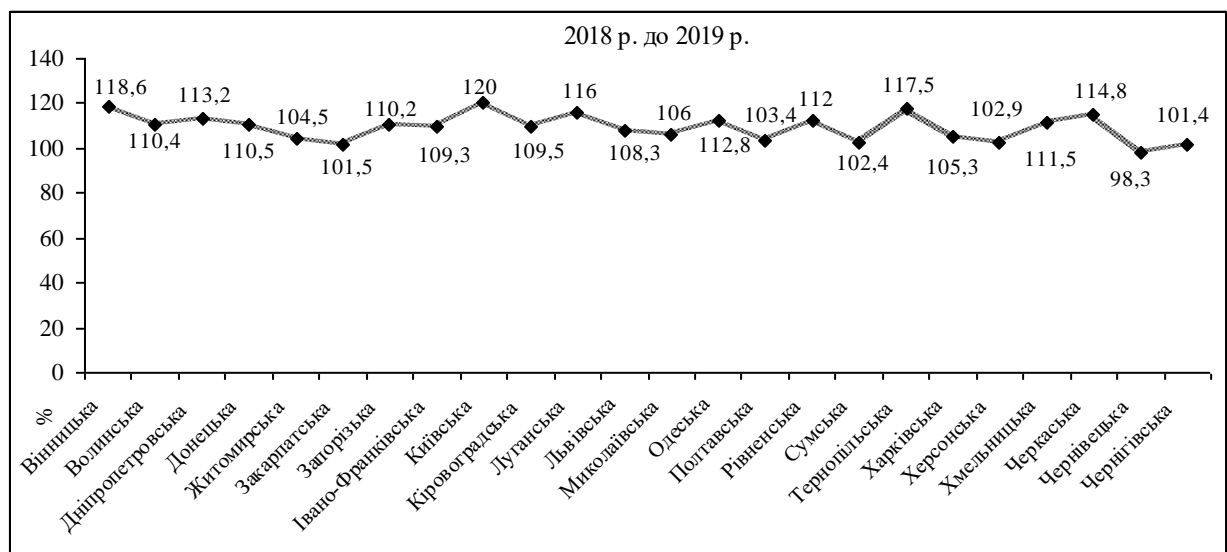

Рис. 1. Індеси фізичного обсягу обігу роздрібною торгівлею по регіонах, 2018-2019 рр., % [2]

Варто також наголосити, що нерівномірність торговельних об'єктів призводить до формування монополії на регіональних ринках. Так, на регіональному рівні монополізованими, крім товарних ринків, які перебувають у стані природної монополії, є товарні ринки низки послуг, пов'язаних з здійсненням функцій держави, послуг, надання яких пов'язане з адміністративними обмеженнями, окремі регіональні товарні ринки перероблення сільськогосподарської продукції, а на деяких регіональних товарних ринках продукції агропромислового комплексу та роздрібною торгівлею спостерігається нерівність умов конкуренції [4].

Важливим проявом ексклюзивності функціонування регіональних ринків є високий рівень концентрації торговельних об'єктів у багатьох регіонах і сферах економічної діяльності, адже це призводить до формування перешкод вступу на товарні ринки і стає одним з основних структурних бар'єрів для ефективного функціонування конкурентних механізмів, усунення яких сприятиме забезпеченню ринкового ціноутворення та дасть

зможу зменшити обсяг витрат, пов'язаних із здійсненням державного цінового регулювання, зокрема контролю за цінами.

Тому основним шляхом зниження рівня концентрації торговельних об'єктів на регіональних товарних ринках є вступ на товарні ринки нових суб'єктів господарювання. Однак на їх вступ і закріплення там негативно впливає складність дозвільних і контрольних процедур, необхідних для започаткування, провадження та припинення господарської діяльності, завищена вартість пов'язаних з ними адміністративних та інших послуг, що надаються державними органами, а також поєднання владних і господарських функцій.

Проблемою розвитку регіональних ринків також полягає в тому, що можливості для вступу нових учасників на товарні ринки істотно зменшуються внаслідок недостатньої розвиненості ринкової інфраструктури, що має забезпечувати вільний і недискримінаційний доступ суб'єктів господарювання до земельних ділянок, торговельних площ, інформації про ринкову кон'юнктуру, засобів рекламування, а також через високу вартість кредитних ресурсів і податкове навантаження.

Актуальними залишилися проблеми, пов'язані з функціонуванням регіональних роздрібних ринків, на яких реалізується здебільшого низькоякісна та контрафактна продукція. Неврегульованість питання щодо провадження торговельної діяльності на ринках є причиною неефективності контролю за якістю товарів, що на них реалізуються, а також зумовлює створення дискримінаційних умов для малих підприємств [5].

Не менших проблем регіональним товарним ринкам приніс і динамічний розвиток інтернет-торгівлі, який виявив незахищеність споживачів у разі здійснення покупок через мережу інтернет-магазинів. Неврегульованість законно цього питання дозволяє шахраям часто продавати неякісну продукцію або взагалі не надіслати товар замовнику, а також дає можливість ухилятися таким суб'єктам господарювання від сплати податків і, як результат, зменшення надходжень до бюджету.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що прояви ексклюзивних чинників на функціонування і розвиток регіональних товарних ринків пов'язані з негативним впливом гальмівних чинників інституціональної підсистеми на соціальну, економічну та управлінську підсистеми, що призводять до гальмування розвитку торгівлі на інтенсивній основі. Розбалансованість між підсистемами та протиріччя, що між ними виникають, не відповідають теоретичним засадам формування торгівлі внутрішньому ринку та знижують ефективність розвитку системи торгівлі загалом.

Список використаних джерел:

1. Kolomiyets I., Popadynets N. Trade at Ukrainian internal market: the development mechanism. Actual problems of economics, 2016. №1(175). Pp. 69-75.

2. Індекси фізичного обсягу обороту роздрібною торгівлі у 2019 році. Експрес випуск. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua

3. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у 2018 році. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Мои%20документы/Shadow_2018.pdf

4. Проект Закону про Загальнодержавну програму розвитку конкуренції в Україні на 2014-2024 роки, №3406 від 10.10.2013. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3406&skl=8

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку внутрішньої торгівлі на період до 2012 року» 24 червня 2009 р. №632. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/632-2009-%D0%BF>

УДК 330.34:332. 14

**ФІНАНСОВА САМОДОСТАТНІСТЬ РЕГІОНУ ЯК ОСНОВА
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ**

Савчин І. З.

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
e-mail: savshin.i@gmail.com*

Питання формування політики економічного розвитку регіонів – питання надзвичайно актуальне. Особливо, якщо зважати на мінливість умов і чинників економічного розвитку.

Основна мета – балансування та стимулювання економічного розвитку регіонів. Основою для здійснення політики, як і раніше, є регіональні відмінності за умови її продуманості, структурованості й економічної ефективності. Невирішеними на сьогодні залишаються питання, щодо ключових умов підвищення ефективності регіональної політики, ідентифікації та систематизації інструментів, що сприятимуть такому підвищенню ефективності.

Визначимоумови та інструменти здійснення ефективної регіональної політики на основі моніторингу економічного розвитку регіонів України за напрямками «фінансова самодостатність».

Досліджуючи якість та ефективність регіональної політики України, доцільно зосереджувати увагу на двох основних чинниках.

Перший – залежність від регіональної політики Європейського союзу (ЄС). Адже від регіональної політики ЄС залежить сутність і основні напрямки української регіональної політики зокрема, зважаючи на процес інтеграції країни. Крім того, під час формування регіональної політики на